

Tid Tisdagen den 25 mars 2014
kl 13.30 – 15.55
Plats Gamla Biblioteket, Tekniska Nämndhuset
Justerat 29 april 2014

Ingrid Dalén	Jan Lamby	Anna Hansson
	§§ 1-10	§§ 11-13

Närvarande

Ledamöter:

Ingrid Dalén (HSO/FUB), ordföranden
Jan Lamby (HSO/HRF), vice ordföranden t.o.m. § 10
Anna Hansson (HSO/R)
Göran Gustafson (SRF) fr.o.m. § 5
Bengt Håkansson (HSO/Elöverkänsligas förening i
Stockholms län)
Lasse Persson (HSO/Neuroförbundet)

Tjänstemän:

Rådets sekreterare Lena Mittal samt Berit Göransson och
Niklas Zetterberg från stadsbyggnadskontoret och Patrik
Berglin från exploateringskontoret.

§ 1

Val av justerare

Beslut

Rådet utser vice ordföranden Jan Lamby och Anna
Hansson att tillsammans med ordföranden Ingrid Dalén
justera dagens protokoll.

§ 2

Dagordningen fastställs

Med ändringen att punkten 7c utgår samt med tillägg
under punkten Rapporterna godkänner rådet dagordningen.

§ 3

Föregående protokoll

Rådet godkänner protokoll nr 2/2014 och lägger det till
handlingarna.

§ 4

Inkomna skrivelser och protokoll

Inkomna protokoll anmäls och läggs till handlingarna:

- a) Protokoll nr 10/2013 från rådet för funktionshinderfrågor vid trafik- och renhållningsnämnden och Stockholms Stads Parkerings AB den 2 december 2013.
- b) Protokoll nr 1/2014 från rådet för funktionshinderfrågor vid fastighetsnämnden och miljö- och hälsoskyddsnämnden den 27 januari 2014.
- c) Protokoll nr 1/2014 från kommunstyrelsens funktionshinderråd den 20 januari 2014.
- d) Beslut från stadsbyggnadsnämnden den 16 januari 2014 om fyllnadsväl av ledamot till funktionshinderrådet.
- e) Beslut från exploateringsnämnden den 6 februari 2014 om fyllnadsväl av ledamot till funktionshinderrådet.

§ 5

Inbjudan till samråd om förslag till detaljplan för del av kv. Skattsedeln m.m. i stadsdelen Hägerstensåsen, SDp 2012-08651

Föredragande: Niklas Zetterberg

Synpunkter senast den 1 april 2014

Niklas Zetterberg berättar om planen.

Beslut

Rådet tackar för informationen och vill att följande synpunkter beaktas i den fortsatta plan- och byggprocessen:

Norra delen:

Med tanke på att en förskola planeras i området bör möjligheten undersökas att kunna avskilja gångytan från väg med hjälp av så kallade pollare.

För att öka tillgängligheten då det blir brant i området bör det undersökas om det finns möjlighet till passage genom ett bostadshus.

Södra delen:

Sopor

Rådet ser helst att sophantering i fastigheterna lösas genom att sopnedkast finns i varje trapphus (via sopsug). Om detta inte är möjligt bör sophantering utformas på ett sådant sätt att både hushållssopor och skrymmande avfall (grovsopor) kan lämnas i utrymmen som nås via inomhusförbindelse utan nivåhinder och hinder i form av tunga dörrar.

I båda fallen ska det vara användbart för personer med nedsatt rörelse- och orienteringsförmåga eller andra funktionsnedsättningar.

Väljs trots allt en lösning med kvittblivning av hushållssopor utomhus anser rådet att avståndet från entré till sopnedkastet inte bör överstiga tio meter.

Källsorteringsbehållare ska vara belägna högst 30 meter från entré och placerade på så sätt att man naturligt passerar platsen. Hela anläggningen ska vara fullt tillgänglig för alla, enhetliga symboler och punktskrift ska finnas på samtliga kärl. Kärlen ska ha samma placering efter varje tömning för att underlätta användbarheten för personer med nedsatt orienteringsförmåga. Rådet påpekar att placeringen av kärlen inte får minska antalet parkeringsplatser som ligger inom tio meter från entréer.

Övergripande:

Rådet noterar att det inte nämns något om bostäder enligt SoL och LSS. Rådet anser att möjligheten för inrymmande av sådana bostäder bör undersökas.

§ 6 Exploateringsnämnden

Exploateringskontorets förslag till treårsplan

Beslut

Rådet beslutar att tillstyrka kontorets förslag med ändringen att meningen ”Tillgänglighetsaspekter ska alltid vara en del vid byggnation av bostäder.” ändras till ”Tillgänglighetsaspekter ska alltid vara en del vid all byggnation”.

Möte med exploateringskontoret beträffande stadsutvecklingen och de frågor och projekt som kommer framöver i Norra Djurgårdsstaden

Beslut

Rådet föreslår att mötet sker tisdagen den 1 april kl. 13.30 eller vid annan tid som kan överenskommas.

§ 7 Inkomna remisser

- a) Remissen av Stadsrevisionens projektrapport nr 2/2014 Styrning av lokalförsörjningen
Föredragande: Berit Göransson,
stadsbyggnadskontoret

Berit Göransson berättar kort om remissen.

Beslut

Rådet framför att problemet med den bristande styrningen av lokalförsörjningen i staden är

densamma när det gäller planeringen av bostäder enligt SoL och LSS. Rådet tackar för informationen.

- b) Remissen om Uppdragsbekräftelse - Stadens energiarbete i egna fastigheter
Förslag till yttrande

Beslut

Rådet godkänner bilagt yttrande som svar på remissen om Uppdragsbekräftelse – Stadens energiarbete i egna fastigheter.

- c) Remissen om Strategisk bullerkartläggning och Åtgärdsprogram buller 2014-2018 enligt förordningen omgivningsbuller

Beslut

Ärendet utgår.

- d) Remissen om Vägledning kiosker

Beslut

Rådet framför följande synpunkter på remissen:

- Det bör undersökas om det finns möjlighet att höjden på serveringsluckorna anpassas även till personer som använder rullstol.
- Kiosker med toaletter bör göras tillgängliga enligt BBR:s krav.
- Det bör finnas en tydlig markering av gräns där kioskens utbud sväller ut eller till exempel vid sittplatser.

§ 8

Stadsbyggnadsnämnden

Rådet har ännu inte fått någon information om den planerade workshopen tillsammans med nämnden.

Rådet har ännu inte fått någon information om treårsplanen.

§ 9

Genomgång av utsända checklistor

- a) Inbjudan till samråd om förslag till detaljplan för Gunnebo 12 i stadsdelen Solhem, SDp 2013-15060

Beslut

Rådet har inga synpunkter.

- b) Inbjudan till samråd om förslag till detaljplan för Gunnebo 15 i stadsdelen Solhem, SDp 2013-15068

Beslut

Rådet har inga synpunkter.

- c) Inbjudan till samråd om förslag till detaljplan för fastigheten Ölet 2 m.fl. i stadsdelen Tallkrogen, SDp 2012-18491

Beslut

Rådet har inga synpunkter.

- d) Inbjudan till samråd om förslag till detaljplan för fastigheterna Kämpinge 1 och Neglinge 1 i stadsdelen Tensta, SDp 2013-04722

Beslut

Rådet framför att tvättstugor bör vara tillgängliga via inomhusförbindelse i fastigheterna, gärna en tvättstuga i varje trappuppgång.

- e) Inbjudan till samråd om förslag till detaljplan för Lantarbetaren 13 i stadsdelen Enskede Gård, SDp 2012-13758

Beslut

Rådet framför följande synpunkter:

Angöring och parkering

Enligt handboken Stockholm - en stad för alla, trafikkontoret 2008, ska såväl angöring som parkering kunna ske inom tio meter från entréer.

Sopor

Rådet ser helst att sophantering i fastigheterna löses genom att sopnedkast finns i varje trapphus (via sopsug). Om detta inte är möjligt bör sophantering utformas på ett sådant sätt att både hushållssopor och skrymmande avfall (grovsopor) kan lämnas i utrymmen som nås via inomhusförbindelse utan nivåhinder och hinder i form av tunga dörrar.

I båda fallen ska det vara användbart för personer med nedsatt rörelse- och orienteringsförmåga eller andra funktionsnedsättningar.

Väljs trots allt en lösning med kvittblivning av hushållssopor utomhus anser rådet att avståndet från entré till sopnedkastet inte bör överstiga tio meter.

Källsorteringsbehållare ska vara belägna högst 30 meter från entré och placerade på så sätt att man naturligt passerar platsen. Hela anläggningen ska vara fullt tillgänglig för alla, enhetliga symboler och punktskrift ska finnas på samtliga kärl. Kärlen ska ha samma placering efter varje tömning för att underlätta användbarheten för personer med nedsatt orienteringsförmåga. Rådet påpekar att placeringen av kärlen inte får minska antalet parkeringsplatser som ligger inom tio meter från entréer.

Takterrassen

Rådet förutsätter att takterrassen kan nås med hiss.

- f) Inbjudan till samråd om förslag till detaljplan för ny gångbro över Djurgårdsbrunnsviken, del av Djurgården 1:1 och Norra Djurgården 1:1, SDp 2013-02929

Beslut

Rådet har inga synpunkter.

§ 10

Bevakningslista (se sidan 9-10 i protokollet)

§ 11

Rapporter

Ingrid Dalén rapporterar från senaste mötet med Boverkets samverkansgrupp med funktionshinderrörelsen.

§ 12

Remissen om Strategi för ökad cykling i Stockholms stad

Föredragande: Patrik Berglin, exploateringskontoret

Patrik Berglin berättar kort om remissen.

Beslut

Rådet tackar för informationen.

§ 13

Övriga frågor

Inga övriga frågor.

Vid protokollet

Lena Mittal

BEVAKNINGSLISTA

	Ärenden som ska tas i rådet	Ansvarig	Ska vara klart
1.	Samtal med Mats Kager önskas om ljudmiljöer i publika lokaler.	Jan Lamby	Våren 2014
2.	Rådets presidium ska regelbundet träffa stadsbyggnadskontorets ledning (inför VP på hösten och inför treåringen på våren)		Våren 2014
3.	Revidering av checklistan	Jan Lamby	Hösten 2014
4.	Samla kunskap om elektromagnetiska fält och ansvarsfördelningen inom staden		
5.	Detaljplan för Södermalm 3:21 m.m. i stadsdelen Södermalm, Dp 2009-15437: Rådet anser att den planerade hissen från gångvägen ska gå ända ner till tunnelbaneperrongen. Lasse Persson har aktualiserat frågan i landstingets trafiknämnds samverkansråd	Lasse Persson	
6.	Rådet besöker Tele2 Arena tillsammans med byggavdelningen.		Januari 2014

7. Rådet önskar göra fler studiebesök i framtiden, till exempel besöka Nordvästra Kungsholmen och parkeringsgaraget under Högalidsparken.

Våren
2014

Nordvästra Kungsholmen till att börja med.

8. Skaffa aktuell information om sopsortering. Se över skrivningen i protokollen när det gäller sorterade sopor och farligt avfall.

Bilaga

Smutsig el från förnyelsebara källor

Remissvar på Stadens energiarbete i egna fastigheter från stadsbyggnadsnämndens och exploateringsnämndens gemensamma funktionshinderråd.

Inledning

FH-rådet har tagit del av rubricerade förslag och vill göra följande påpekanden.

Rådet är givetvis införstått med vikten av att man tar tillvara alla möjligheter att använda förnyelsebara energikällor men vill framhålla att det måste ske på ett sådant sätt att inga människor kommer till skada.

Slutsatser

Vid val av olämplig teknik för lokal elproduktion i fastigheter är det sannolikt att den elektromagnetiska miljön försämras så att byggnaderna inte kan användas till arbetsplatser eller bostäder för elöverkänsliga. Elproduktion med solceller bland bostäder och arbetsplatser är möjlig om den skapar en ren ström utan störningar och inte på andra sätt försämras den elektromagnetiska miljön. Det kräver att staden ställer egna och mycket hårdare krav på installerad utrustning. Den elektromagnetiska miljön måste också övervakas så att fel i utrustningen upptäcks och repareras.

FH-rådet förordar värmeproduktion med solfångare som inte har någon för oss känd negativ inverkan på miljön.

Bakgrund

Ren elektricitet

I vårt elnät har vi växelström som 50 gånger per sekund växlar polaritet i ledningarna, från plus till minus och tillbaka till plus igen, så kallad 50 Hz växelström. Växlingarna mellan plus och minus sker också som mjukast möjliga vågrörelse. Detta kännetecknar ren växelström så som den skapas i kraftverkens generatorer.

Smutsig elektricitet innehåller transienter

Transienter är hack i den mjuka vågrörelsen. En ofta liten men alltid snabb förändring som också avspeglas i de elektriska och magnetiska fälten som omger en elektrisk ledning.

Transienter påverkar mer

Genom påverkan av de ständigt föränderliga elektriska och magnetiska fälten som växelströmmen i våra ledningar skapar kommer ström hela tiden att flyta fram och tillbaka genom en människa. Den rena växelströmmens mjuka förändringar minimerar den strömmen. När hastigheten i förändringarna ökar, ökar också strömmen genom kroppen. En transient skapar tusentals, upp till 100 000-tals gånger snabbare förändring av elektriska och magnetiska fält än ren växelström. Strömmen genom kroppen ökar i motsvarande grad.

Transienta förändringar av strömmen kan skapas när den produceras eller när den förbrukas. Lysrör, LED- och lågenergilampor, datorer, bildskärmar, TV-apparater, elektroniska transformatorer m.m. skapar transienter. Dessa apparater avlägsnas eller byggs om vid elsanering för elöverkänsliga.

Elproduktion med vindkraftverk eller solceller

Solceller ger likström som inte växlar mellan plus och minus. Om den strömmen förbrukas direkt eller får ladda batterier, utan att manipuleras på något sätt, är det den allra renaste ström som finns. Den har samma egenskaper som ström från batterier och skapar minimalt med ström i kroppen. Ström från batterier används av elöverkänsliga som inte tål något annat.

För att ström från solceller ska kunna användas i vanliga elektriska apparater eller matas ut på elnätet måste den göras om till 50 Hz växelström. Idag görs det i elektroniska omriktare (kallas också inverter) som skapar transienter. Inte enstaka, utan kontinuerligt,

femtio tusen till hundra tusen per sekund, precis som lågenergilamporna, datorerna och de andra apparaterna som är så besvärande för elöverkänsliga.

Ett vindkraftverk har en generator som snurrar precis som i alla andra vanliga kraftverk, men i vissa verk lämnar den inte 50 Hz växelström och då uppstår samma problem som med solceller som ska leverera ström till elnätet.

Gränsvärden

Den ström som tillåts gå genom kroppen är begränsad genom gränsvärden. De tar hänsyn till att snabbare förändringar av elektriska och magnetiska fält skapar starkare ström i en människa och därför skärps begränsningarna för fälten när hastigheten i förändringarna ökar¹.

Så långt stämmer gränsvärdena med elöverkänsligas erfarenheter, men i beskrivningen av gränsvärdena ser man att de ger ett mycket begränsat skydd.

”Cancer orsakad av långtidsexponering för EMF ansågs inte vara bekräftat och därför är dessa riktlinjer baserade på korttidseffekter och omedelbara hälsoeffekter som stimulering av perifera nerver och muskler, brännskador och elektriska stötar orsakade av beröring av ledande föremål².”

Stimulering av nerver och muskler övergår i kramp vid en elektrisk stöt. Ökad cancerrisk är grunden för tillämpningen av försiktighetsprincipen på magnetfält från 50 Hz växelström. Den begränsar magnetfälten till

¹ Strålsäkerhetsmyndigheten, SSMFS 2008:18 tabell 2. Förändringshastigheten är där omräknad till en frekvens i Hz.

² ICNIRP, Guidelines for Limiting Exposure to Time-varying Electric, Magnetic, and Electromagnetic Fields (Up to 300 GHz), p. 496. ICNIRP:s förslag till gränsvärden har efter rekommendation från EU-kommissionen införts i Sverige genom beslut av generaldirektören för dåvarande Strålskyddsinstitutet.

delar av hundradelar av gränsvärdet. Det innebär en nivå alldeles ovanför den som är normal i våra bostäder³. Den nivån ligger i sin tur 50 000 till 100 000 gånger högre än jämförbara naturliga växlande magnetfält⁴. Normalt mäts transienter bara av elöverkänsliga och det finns ingen försiktighetsprincip för dem.

Transienter och elöverkänslighet

De elektromagnetiska störningarna som transienter orsakar är hårdare begränsade av tekniska föreskrifter än av gränsvärden till skydd för människor. Syftet med de tekniska föreskrifterna är att teknisk utrustning inte ska störa annan teknisk utrustning. Men inte heller dessa föreskrifter ger något skydd för elöverkänsliga vilket har visats sig vid fjärravläsning av elmätare över elnätet.

För avläsningarna används transienter som ligger på högsta tillåtna nivå för störningar, det vill säga avvikelser från växelströmmens ursprungliga mjuka växlingar mellan plus och minus. Många elöverkänsliga har därför fått tillåtelse att behålla de gamla elmätarna och nätägarna har tagit fram filter som installeras efter elmätarna för att minska transienterna.

Forskning om transienter och hälsa

1994 publicerades den första undersökningen⁵ som kopplar transienter till ökad cancerrisk. Bland vissa

³ Socialstyrelsen rapport 1994:18 Magnetfältsmätningar i bostäder och på daghem, Medianvärde i Stockholm 79 nT sid 10.

⁴ Schumann resonances in lightning research, Colin Price, Olga Pechony, Eran Greenberg, Journal of Lightning Research, volume 1, 2007, pages 1-15. Schumannresonanser är elektromagnetiska vågor som färdas runt jorden i utrymmet mellan marken och jonosfären. Frekvensen är i huvudsak 8-30 Hz och den magnetiska fältstyrkan 0,0005-0,001 nT sid 4 och figur 7 på sid 7.

⁵ Association between exposure to pulsed electromagnetic fields and cancer in electric utility workers in Quebec, Canada, and France.

Armstrong B, Thériault G, Guénel P, Deadman J, Goldberg M, Héroux P. Am J Epidemiol. 1994 Nov 1;140(9):805-20.

grupper av anställda i kraftbolag ökade risken för lungcancer 6,67 gånger. Riskökningen kunde inte förklaras med rökning eller andra exponeringar i arbetet.

Av 137 lärare på en skola i Kalifornien hade 16 fått cancer under perioden 1998 till och med 2005. Statistiskt sett borde det ha varit 2,78. En undersökning⁶ visade att elektriciteten var ovanligt rik på transienter. I de klassrum där mätningar visade störst mängd transienter var också risken för cancer högst. Magnetfält från den vanliga växelströmmen visade inget samband med antalet fall av cancer.

Dessa är de enda undersökningarna av hur transienter kan påverka hälsan hos en grupp människor. Forskningen inom området har inte startat. Ökningen av transienter på elnätet startade på 1980-talet pådriven av den tekniska utvecklingen mot effektivare elanvändning.

⁶ A new electromagnetic exposure metric: high frequency voltage transients associated with increased cancer incidence in teachers in a California school. Milham S, Morgan LL. Am J Ind Med. 2008 Aug;51(8):579-86. doi: 10.1002/ajim.20598.